

RABBINICAL APPROBATION LETTERS

IN SEQUENCE OF SIGNATURE DATE

Letter of approbation from HaRav Itzchok Scheiner שליט"א
Letter of approbation from HaRav Amitai Ben-David שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yisroel Meir Levinger שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yisroel Belsky זצ"ל
Letter of approbation from HaRav Dovid Cohen שליט"א
Additional letter of approbation from HaRav Dovid Cohen שליט"א
Letter of approbation from HaRav Elya Dov Wachtfogel שליט"א
Letter of approbation from HaRav Aharon Feldman שליט"א
Letter of approbation from HaRav Shlomo Miller שליט"א
Letter of approbation from HaRav Malkiel Kotler שליט"א
Letter of approbation from HaRav Aaron M. Schechter שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yaakov M. Segal שליט"א
Letter of approbation from HaRav Ezriel Auerbach שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yaakov Hillel שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yehuda Ades שליט"א
Letter of approbation from HaRav Yaakov Perlow שליט"א
Letter of approbation from HaRav Usher Z. Waiss שליט"א

Letter of approbation from HaRav Itzhok Scheiner

שליט"א

Rosh Hayeshiva, "Kamenitzer Yeshiva of Jerusalem"

Rabbi I. Scheiner

Dean

Kamenitzer Yeshiva of Jerusalem

51 Zephania St., Jerusalem

Tel. (02) 532-2512

הרב יצחק שיינר

ראש ישיבת קמניץ

רחוב צפני 51, ירושלים

טלפון 532-2512

בס"ד ט' תמוז ה'תש"ל
 To Dr. Betech י', Dr. Maya י'
 and Harav Yosef Yagen י"ב, D.

I have studied your draft version of the book "The enigma of the Biblical *shafan*", and have found it most instructive and enjoyable. I am eagerly awaiting the new, more detailed edition. I must congratulate you for leaving me with the comfortable feeling of being involved in the study of Torah, which is rare for a book of this type. The wise shomains and search for the truth in Torah are evident on each page. May the almighty bless you with great success in, *למלא קו, לזרוע אלהים וצדקה*.

Sincerely י"ל אהרן,

Letter of approbation from HaRav Amitai Ben-David שליט"א

Author of the famous book "*Sichat Chulin*" on *Masechet Chulin*

בס"ד, טז בתמוז, יום ב' לסדר 'ואת עטרות שופן' תשע"א

לכבוד

חוקר נסתרות ומגלה צפונות

הרב **יצחק ד"ר בטיש יצ"ו**,

ומזכה הרבים ומשיבם מעוון

הרה"ג **יוסף יגן שליט"א**,

קראתי בעיון רב את מה שהעלתם בקונטרס 'תעלומת השפן המקראי', ונהניתי מאד לקרוא דברי אמת וצדק, הוכחתם הנכונה שבעל החיים הקרוי בתורתנו הקדושה בשם 'שפן', הוא ה'ארנבון' בעל האזניים הארוכות, שהיה נקרא תמיד בשם 'שפן' בפי העם.

ואמנם בספרי שיחת חולין (עמוד תי), כשדנתי בענין זיהוי הארנבת והשפן שהוזכרו בתורה כמעלי גרה שאינם מפריסי פרסה, באתי לתרץ את מה שאין אנו רואים אותם מעלים גרה ממש כבקר וכצאן. לגבי הארנבת הבאתי לבסוף הסבר ע"פ מחקרי חכמי הטבע בימינו, שהיא חוזרת ואוכלת שוב את סוג הגללים המכילים תאית (צלולוזה) שאינה יכולה לעכלם בבליעה הראשונה. ואכן יש לבסס תירוץ זה ביותר לאור ההסברים שהבאתם בקונטרס הנ"ל שהראו שאין זו סתם אכילה של שעמום, אלא דרך הכרחית לעיכול מזונה שאם לא תעשהו לא תוכל להתקיים ותמות ברעב, ואם כן הרי זו העלאת גרה ממש באותה מטרה ותכלית של העלאת הגרה של הבהמות אוכלות העשב כצבי וכאייל בקר וצאן [אמנם בדרך חיצונית, אך גם היא קרויה בשם 'גרה' כי עוברת שוב בגרון, וגם את לשון רש"י עה"פ שכתב 'מקראה האוכל ממעיה' אפשר ליישב מלשון הפסוק 'מלאו קיא צואה'].

אך על השפן כתבתי בספרי שהוא בעל החיים הקרוי בעברית החדשה בשם 'שפן הסלעים' השמנמן בעל האזניים הקצרות, והתעלמתי ממה שהבאתי שם בעצמי דברי הרשב"ץ ביבין שמועה שהשפן הוא בעל אזניים ארוכות, כי כך היה משמע לי מפירוש רס"ג שתרגם 'ובר' ומפירוש המלבי"ם ותיאורו את השפן, ומשמעות תיאורי הפסוקים 'קטני ארץ' 'עם לא עצום' 'מחסה בסלעים', וגם הייתי מושפע מתעמולה מתמשכת של בעלי הלשון בארץ שחוזרים ואומרים שטעות

היא ביד העם שקוראים בלשון הדיבור ל'ארנב' בשם 'שפן' [שפן ניסויים 'שפן מוג לב' 'השפן הקטן']. וכדי להאחז בפירוש זה נתליתי בתירוץ דחוק של התוש"ל שיש ל'שפן הסלעים' שלשה מעיים עיורים, ואף הוספתי בשם חוקרי הטבע הבטחה עמומה [שעדיין לא מומשה] שעוד חזון למועד למצוא שיש קשר בין הנעת השיניים לצדדים להעלאת גרה. ועתה דחיתם בראיות ברורות שאין לפרש שהשפן המדובר הוא 'שפן הסלעים', מכמה טעמים:

(א) 'שפן הסלעים' הוא בעל רגלים קצרות ובטנו נוגעת בארץ והרי הוא שרץ [לפי הגדרת רש"י בפרשת שמיני יא מו, ומשמעות הגמ' בב"ק פ ע"א גבי חולדת הסנאין], ואינו מתאים לפסוקים אלו המדברים על כשרות החיות.

(ב) אין לו סימן העלאת גרה מיוחדת שאינה מצויה בבעלי חיים אחרים.

(ג) הרשב"ץ ביבין שמועה (דף יא) תיאר את השפנים שהם בעלי אזנים ארוכות ועור דק. ואלה תכונות הארנבים ולא תכונות 'שפני הסלעים' שאזניהם קצרות ועורם עבה.

(ד) הרשב"א (חולין נט ע"א) כתב שלשפן יש שיניים הרבה בלחי העליון. ולבע"ח ההם יש רק שתי שיניים חדות למעלה ולא הרבה כמו לארנבים.

(ה) בפסיקתא זוטרת (מדרש לקח טוב פרשת שמיני) כתב שלשפן ולארנבת יש צפרניים חדות כמו לטלפי החתול. השווה תיאור רגלי השפן לרגלי הארנבת, ואילו 'שפן הסלעים' אין לו צפרניים חדות אלא פרסות קטנות על קצה אצבעותיו.

(ו) בפירוש רבנו יוסף בן נחמיהש [תלמיד הרא"ש] על משלי, כתב תרגום לעז ל'שפנים' את שם הלעז של ארנבים.

(ז) הלשון הערבית שכתב רס"ג 'אל ובר' פירושה רחב מאד, ויתכן שהוא שם כללי לבעלי חיים בעלי שיער ארוך. (וראה עוד מש"כ ראב"ע [בראשית ב יא] על השמות שתרגם רס"ג).

ונלע"ד להוסיף עוד ראיות מדילי:

(ח) כתב הרמב"ם בפיהמ"ש (עוקצין פ"ג מ"ג) שבשר הגמלים והארנבים והשפנים והחזירים מיועדים לאכילה בשווקי העיר. ואכן הוא דבר מצוי אצל הגוים עד היום הזה לאכול הארנבים למיניהם, אך מעולם לא שמענו ולא ראינו מי שמוכר או אוכל את בשר 'שפן הסלעים'.

ט) כתב הריטב"א (ביצה טו ע"א ד"ה ואותן בגדים, הובא בב"י יו"ד סי' ש) על אותם בגדים שאנו לובשים שבתוכם עורות שפנים, והרשב"א (שו"ת ח"א תפט) כתב שיש לנו היתר ללבוש עורות שפנים וארנבים ודובים ושועלים, והפר"ח (סי' קיז ס"ק ב) כתב שמותר לגדל בע"ח טמאים העומדים לאכילה לגויים אם מגדלם לעורות כגון שפנים וארנבים לעורותיהם. מכל אלה משמע שדיברו בעורות מצויים שהיו רגילים ללבוש, והוא מצוי עד היום בעורות מיני הארנבים ולא שמענו על מי שגידל 'שפני סלעים' לעורותיהם.

ועתה לאור דבריכם המנומקים והברורים, אין צורך בכל הדחוקים שנדחקתי בביאור השפן, כי השפן שבתורה ובכתובים ובחז"ל הוא השפן שבלשון הדיבור [פוק חזי מאי עמא דבר] שהוא הארנבון בעל האזניים הארוכות, ששונה מעט מארנבת השדה שהיא הארנבת שבתורה ובחז"ל, שחיה בשדה ומבנה גופה הארוך והקל מתאים לריצה מהירה והיא שאמרו בגמ' במגילה שתרגמוה שבעים זקננו בחכמתם 'צעירת הרגליים' [ורגליה גבוהות מעט באופן שאין בטנה נוגע בארץ בזמן מרוצתה], והארנבון הוא בעל גוף מעוגל יותר ואינו רץ במהירות כארנבת אלא מדלג בקפיצות וזה מתאים ללשון התרגום על שפן 'טפזא' כביאור מוסף הערוך [ערך טפז], ויש ממנו כמה מינים שחיים בין הסלעים. ואף הוא מעלה גרה באותו אופן של הארנבת. וראה בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד ב) ושבת הלוי (ח"ב סי' כז אות ד) שקוראים להם שפנים, וכן שמענו בפי חכמי הדור שהיו זועקים על 'מגדלי השפנים' ר"ל.

וניכרים דברי אמת, והכל אתי שפיר ועל מקומו יבוא בשלום, ועוד צריך עיון [ככל חידוש שבתורה], והשם יאיר עינינו בתורתו תורת אמת.

החותם בברכה

אמתי בן-דוד

מחב"ס שיחת חולין

בית מדרש בכורי יוסף

ירושלים

Note: In the 13th edition of his famous book, Rab Amitai Ben-David *shlit"a* made important modifications regarding the identification of the *Shafan* as you can see there.

**Letter of approbation from HaRav Yisroel Meir
Levinger שליט"א**
Author of the famous book, "*Maor LeMasechet Chulin*"

הרב י.מ. לוינגר

ראב"ד באזעל לשעבר
כיום תושב ירושלים

ב"ה ירושלים י"ח תמוז שע"א

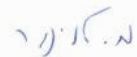
לכבוד

ד"ר יצחק בטש ני"י

עברתי על טיוטת ספרך על השפן ומצאתי בה הרבה חדש. הצלחת להוכיח שהמסורה לגבי השפן היא כנראה המסורה האמתית. הרבה עסקו בנושא והגיעו למסקנות שונות ומשונות. המסורות שלנו הן נכונות ולכן אין פלא שהגעת למסקנה זו.

גם כל בעלי הדעות האחרות העלו רק השערות. גם בספרי צטטתי כמה מהדעות הללו, אך נשארו במסקנה, אליה אתה מגיע בספרך. נאחל לך שיפוצו מעיינותיך חוצה ותוכל עוד להוכיח שדברי המסורה הנמצאים בידינו הם דברי המסורה האמתית.

בברכה והצלחה

הרב י.מ. לוינגר
Rabbi I.M. Levinger
רחוב בית וגן 51
Bayit Wegan Str. 51
ירושלים 96425
Jerusalem IL 96425
טלפון 02-6411955 פקס 02-6428483
Tel. 02-6411955 Fax. 02-6428483
e-mail lev 580@012.net.il

י.מ. לוינגר

Letter of approbation from HaRav Yisroel Belsky

זצ"ל

Rosh Hayeshiva, "Yeshiva Torah Vadaat"

ב"ה

Rabbi Y. Belsky
508 EAST 7th STREET
BROOKLYN, NEW YORK 11218

ישראל הלוי בעלסקי
941-0112

הנה ידידי החכם השלם הרב ד"ר יצחק ביטש נ"י הראה לי קונטרס משוכלל בנוי לתלפיות, בו מנסה לזהות את החיה הנקראת בתוה"ק שפן שהוא אחד מארבעת המינים שיש להם רק סימן אחד של טהרה והוא מעלה גרה ופרסה לא יפריס, ועלתה בידו להוכיח ע"י המון ראיות ובירורים מה שנראה כזיהוי אמיתי המתאים עם כל המקראות ומאמרי חז"ל איש לא נעדר, ואף שלפני זמן כתבתי דברי עידוד ושבח על קונטרס אחר שהוציא ר' נתן סליווקין נ"י עם זיהוי שונה ממה שבפנים מ"מ אף אז לא נחה דעתי לחלוטין אלא שבחרתי בו לפי עודף ההוכחות של שם על מה שבאחרים, אבל השתא אחרי עברי על כל תיבה ומלה שבספר הנוכחי, נוכחתי שבירורי ישרים ואמיתיים ומבוארים בתכלית ושוב לא יכול אותו של ר' נתן הנ"ל לעמוד בפני שטף מים רבים של בירורי ר' יצחק ושותפו הר' עובדי מאיה נ"י, וביחוד, התאמתותם לדברי חז"ל וגדולי הראשונים זצוק"ל, ומאז הסכמתי שמחיום והלאה יעמדו דברים אלו בראש ויוקבעו בספרי הלימוד המתחלקים לתלמידים ולמעיינים. ואוסיף על מילוי אלה להגיד לאדם ישרו שבחו של ידידי הרב ר' יצחק נ"י כי נפשי יודעת מאד העמל והטורח מלבד הפקחות והחכמה שהשקיע להעמיד האמת על תילו ולהראות להעמים והשרים עת יפיה של תורתנו הקדושה ואמיתות דברי חכמיה, כולם יפה ומום אין בה וכמדומני שכל המחברים הקדומים ישבעו רצון ממחקריו של המחבר של ספר הנוכחי שהרי כולם מחפשים האמת והעמדת דברי חכמינו ז"ל על מכונם, ואולי גם יודו לדבריו ויתקבלו בעיני כל רואיו ויסיכמו בהסכמה שזה לכל נפש רצוי לכל אחיו דורש טוב לעמו ולכל זרעו.

בעה"ח יום י"ט לחדש תמוז שנת תשע"א לפ"ק פה פערנדיל

ישראל הלוי בעלסקי

ישראל הלוי בעלסקי

Letter of approbation from HaRav Dovid Cohen

שליט"א

Rav of Congregation, "Gvul Yaabetz"

07/21/2011 01:53 7183767388

COHENDAVID

PAGE 01

ביהמ"ד גבול יעבץ
ברוקלין, ניו יארק

דוד קאהן

I have read "The Enigma of the Biblical Shafan" and found it illuminating. The authors make a formidable presentation to identify the Shafan which has been a controversial issue for many years.

The approach that the authors present is beneficial both to masters and students. Their approach is *parshamus hatrah* which transforms the book into a *sefer*.

May the authors go from strength to strength and continue their studies *והענין יגדל ויבאיר*.

Dovid Cohen
Rav of Congregation
Gvul Yaabetz
19 Tammuz 5771

Additional letter of approbation from HaRav Dovid

שליט"א Cohen

Rav of Congregation, "Gvul Yaabetz"

07/21/2011 01:53

7183767388

COHENDAVID

PAGE

ביהמ"ד גבול יעבץ
ברוקלין, ניו יארק

דוד קאהן

חש"ה וצ"ח ה'תשע"א
ב"ר יצחק

פסקת התקנה זו היא הויתור של ה' אברהם
אין לי שום חלק בזה וכל מה שכתבתי
בזה הוא רק למען השלום והשלום
של כל העדה והשלום של כל
העדה והשלום של כל העדה

החלטת המוסד המדעי וה' אברהם
של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה

ואס"ה בפרט
של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה
השלום של כל העדה והשלום של כל העדה

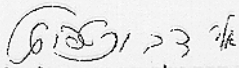
ב"ר יצחק
ב"ר יצחק
ב"ר יצחק

Letter of approbation from HaRav Elya Dov**שליט"א Wachtfogel****Rosh Hayeshiva, "Yeshivat Zichron Moshe" of South
Fallsburg**

ידוע לי מלאכת הקדש של המופלג בחכמה ובתבונה ובאמונתו הטהורה דר.
יצחק בטיש שליט"א ממוסד "טוב" שתחת חסותו של ידידי רב פעלים לתורה
ולתעודה הג"ר יוסף יגן שליט"א שמוסר נפשו לחקור ולדרוש בחכמת הטבע
כיד ה' הטובה עליו כדי להראות אמיתות התורה לנבוכים באמונה, ועתה
בחכמתו היחודית זכה לברר זהות חושפן כפי המסורת ובזה סרה תלונתם של
המפקקים והמזלזלים בקדושת תורתינו וחז"ל הק' ורבותינו הראשונים ז"ל
שכל דבריהם ברוח"ק נאמרו.

והנני לברכו שיזכה לברך על המוגמר ודבריו יעשו פירות, וגם אלה הפוסחים
על שתי הסעיפים ילמדו מזה שכל דברי חז"ל אמת וצדק ולכל קושיא יש
תירוץ, והעיקר להתמסר לגמרי לעמלות התורה שמלבשתו ענוה ויראה וכו'
ובזה יפלו מאליהם כל הקושיות והספקות של אלה ההופכים לימוד תורתנו
הקדושה לחקירה מדעית רח"ל. יה"ר שיזכה להמשיך בעבודתו לגלות צפונות
הטבע להעם ההולכים בחשך ומעט מן האור דוחה הרבה מן החשך.

החותם לכבוד התורה, כ' תמוז תשע"א

(הגאון הרב אלי' דב וכתפוגל שליט"א)
(ראש ישיבת זכרון משה סט. פלסברג)

Letter of approbation from HaRav Aharon Feldman

שליט"א

Rosh Hayeshiva, "Ner Israel Rabbinical College"

הרב אהרן פעלדמאן

RABBI AHARON FELDMAN

421 YESHIVA LANE, APT 3A, BALTIMORE, MD 21208

TEL.: 410-6539433 FAX: 410-6534694

STUDY: 410-4847200 EXT. 114

E-MAIL: RAF@COPPER.NET

ROSH HAYESHIVA

NER ISRAEL RABBINICAL COLLEGE

ראש הישיבה

ישיבת נר ישראל

HASKAMA

Drs. Yitzchok Betch and Obadia Maya have written an excellent book, "The Enigma of the Biblical *Shafan*." For over 150 years there has been a difficulty in defining the *shafan* which the Torah defines as "*maaleh geyra*." This is usually translated as "a ruminant," or an animal which chews its cud—which the rabbit does not. Through extensive and convincing research the authors show that this refers to the unique and indispensable part of the digestive process of a rabbit known as caecotrophy, which involves the reingestion of its soft (but not its hard) feces. Thus *geyra* does not refer to the animal's cud, but to its already partially digested food. The authors also show that other definitions of the *shafan* which have been offered in the past are inaccurate.

In addition the authors also show that no other animal in the entire world exists which is *maaleh geyra* but not *mafris parsa* (cloven-hooved) except for the three described by the Torah—just as the Oral Torah teaches us.

The authors complete their book with a discussion of the Torah definition of fins and scales and show that the Talmudic dictum, "Any fish which has scales has fins," is without an exception.

This book displays both an honest quest for truth as well as a reverence for the words of the Sages, and is presented in a manner which is both interesting and enlightening.

With deep respects,

Rabbi Aharon Feldman

Letter of approbation from HaRav Shlomo Miller

שליט"א

Rosh Kollel "Toronto"

כ"ה כסלו תשע"ב לפ"ק

לכבוד ידידי כמ"ר דר. יצחק בטיש שליט"א שלו' לו ולכל העוזרים על ידו.

הנה הראוני ספרו על זהות השפן אם הוא rabbit, כפי שהי' מקובל, או שהוא hyrax. שי"א שהhyrax הוא השפן הנזכר בתורה, שהוא החיה הנמצאת עתה בא"י, וגם אומרים שהוא מעלה גרה. אבל באמת הרי כבר אמרו חכמי הטבע שמה שנראה כעין לעיסה אחר מה שהhyrax אוכל אין זה לעיסת הגרה וכבר האריך מע"כ בזה ומה אענה חלקי ע"ז שאין אני מחכמי ה"זואלאגיא". אולם נראה לי קצת סעד להמקובל מהא דאיתא בתרגום אונקלוס (פרשת ויקרא ופרשת דברים) שתרגם שפן "טפזא". וע' בספר הערוך ערך "טפז" (א) שכתב וז"ל: וְעַתָּה רְקוּד [קהלת ג' ד'] - תרגום עידן בחיר לטפזא... וְיִתֵּר מִמְּקוֹמוֹ [איוב ל"ז א'] - תרגום ויטפז מן אתריה לישנא אחרי' וישוור מן אתריה עכ"ל. ומוכח מהאי מילתא דמלת "טפז" מעיד על עניני רקוד ונתיקה ממקום למקום. ובערך "טפז" (ב) כתב בעל הערוך וז"ל: תרגום וְאֵת הַשָּׁפָן (ויקרא י"א ה': דברים י"ד ז') - וית טפזא (אולי נקרא כן כי הוא מנתר ממקום למקום) עכ"ל. וע' תרגום יונתן עה"פ בשמות פרק ל"ב פסוק י"ט שכתב וז"ל: וְסִטְנָא הָיָה בְּגִיָּה מְטִפֵּז וּמְשֻׁוֹר עכ"ל שזהו לשון קפיצה וריקוד כנ"ל. ומשמע מכל זה שדרכו של השפן לנתר ממקום למקום ואופן הליכתו (its gait) נראית כמו רקוד. וע"ע ספר ערוך השלם ערך "טפז" וערך "טפזא" מה שהאריך החכם דר. קהוט על זה והפליג בראיות מוכיחות שמלת "טפז" מורה על מושג ריקוד ודילוג ולכן נראה שאופן הליכה כזו שייכת דווקא ל rabbit ולא ל hyrax ומע"כ יעיין ע"ז.

עוד יש להביא ראיה מבכורות דף י' דאיתא שם דלר"ש הגמל והארנבת והשפן והחזיר מטמאים טומאת אוכלים ואינן צריכין לא מחשבה ולא הכשר הואיל ויש בהן סימני טהרה ובפשטות יש לומר שאין זה גזה"כ

אלא דס"ל לר"ש דאלו שיש להם סימן טהרה עומדים יותר לאכילת נכרים מסוס וחמור דאין להם סימן טהרה. ואף דלא קי"ל כר"ש מ"מ הכל מודים לו שאלו המינים עומדים לאכילה יותר מסוס וחמור ומש"ה מטמאים טו"א. וידוע שמינים אלו חזיר וגמל rabbit & hare לאכילה בכמה מקומות וכפי הנודע לי אע"פ שהhyrax נאכל (לערבים מלפני כמה שנים) אין hyrax עומדת לאכילה כאלו ואינו נאכל יותר מבשר הסוס. ואף שהנכרים אוכלים שקצים ורמשים כמבואר בשבת פ"ו: וכן בישעיהו פ' ס"ו אוכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר וע"ש ברד"ק דהנוצרים אוכלים בשר חזיר וישמעאלים אוכלי שקץ ועכבר. ובעכברא דדברא מצינו בע"ז ס"ח: דעולה על שלחן מלכים אולם השקץ אינו נאכל כ"כ וממילא אינו מטמא טו"א לר"ש (ועכברא דדברא בין כך מטמא משום שמונה שרצים) אשר ע"כ נראה דר"ש מטמא rabbit טו"א בלא מחשבה אבל לא יטמא hyrax. והנה במשנה פ"ג דעוקצין מ"ג – רש"א אף הגמל והארנבת והשפן והחזיר (מטמאים טו"א בלי מחשבה) ופי' הרע"ב אינן צריכים מחשבה בשווקים דאיכא רוב עם ואכלי להו והיינו דמפי' דפליג ר"ש את"ק דס"ל בכל מקום צריכים מחשבה ור"ש ס"ל דבשווקים אפילו מתו מאליהם ולא נשחטו (דהיינו נבלה) מטמאים טו"א בלי מחשבה. והיינו משום דעומדים לאכילה. וע"ש בתפא"י אות כ"ח מדיש בהם קצת סימני טהרה כנבלת בהמה טהורה שלא ימאסו בה מלאכלה אף במתו מאליהן ולהכי א"צ מחשבה. וע"ש שצדד דבכ"מ א"צ מחשבה דלא כר"מ ורע"ב והביא שכן שיטת רש"י ותוס'. ואין שיהי' ע"כ מינים אלו עומדים יותר לאכילה מסתם בהמה טמאה כמו סוס וחמור וע"כ נ' דשפן היינו rabbit שעומדת לאכילה אצל הנכרים יותר מסוסים וחמורים. אולם מתוס' מבכורות דף י' משמע דסימן טהרה חשוב יותר אוכל מגזירת הכתוב דמהאי טעמא נבלת בהמה טמאה הוי אוכל יותר מחזיר אף דכתלי דחזיר נאכלים יותר ע"ש. אולם מדברי הרע"ב ותוס' יום טוב משמע דמפרשים המעלה של סימן טהרה משום דעל ידי סימן טהרה נאכלים יותר.

והנה עיקר קביעותו של זהות השפן הנזכר בתורה כפשוטו איננו נוגע להלכה דהרי שניהם, בין rabbit ובין hyrax, אסורים באכילה. אבל מ"מ בנוגע להלכות טומאה נראה דיש נפ"מ להלכה, דאם hyrax בכלל שרצים אינו מטמא ונפ"מ להלכה בדין טובלים כלי תוך כלי שאם החיצון טהור צריך פתח כשפופרת הנוד, ואם הכלי טמא מגו דמהני לחצון מהני לפנימי וא"כ בלקח כלי מן הנכרי וטבל בתוך כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד אם נטמא החיצון במגע השפן מהני הטבילה לפנימי. וע"כ נראה להלכה דמע"כ צודק בקביעת השפן.

ומלבד הנ"ל הסומכים על שתרגם רב סעדיה גאון "אלובר" (תרגום של hyrax בערבית נוכחי) וכבר האריך מע"כ שאין הכרח מזה. ואני מוסיף שר' יונה בן גנאח בספר השרשים וגם רד"ק בשרשים כתבו דהשפן

הנזכר בתורה הוא "הידוע" ובטח כוונתם לrabbit שזהו מה שהיה ידוע בספרד וכמ"ש רשב"א ועוד, והם היו בקיאים בדברי רס"ג ומביאים תמיד ממנו, וגם היו בקיאים בלשון ערבי. ואחר כך הרחיב מע"כ מר' יונה בן גנאח בספר השרשים וז"ל: ואת השפן. הוא 'אלובר', בעל חיים בגודל חתול שהוא מצוי מעט במזרח, ואולם אצלנו הוא מרובה, ואולם המון העם אינו מכירו באותו השם, אלא בשם 'קנליה' (قنلية), והוא ניב ספרדי עכ"ל (מתורגם מערבית) ו"קנליה" היינו rabbit.

ובקצור יש סמוכין שהשפן הוא rabbit ולא "הירקס":

א. כן ה"י המסורה בספרד אצל הראשונים ורס"ג שהrabbit הוא השפן.

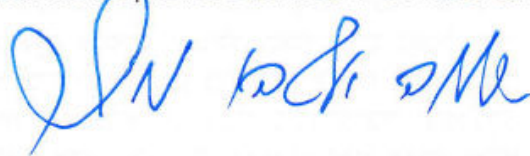
ב. תרגום של שפן טפזא והיינו מלשון קפיצה וכמ"ש בערוך והיינו rabbit שמקפץ.

ג. מהמשנה עוקצין פ"ג מ"ג משמע דעומדת לאכילה יותר משאר בהמות וחיות טמאות ומטמא בלי מחשבה (ופליגי אם בשווקים או בכפרים) וגם מה דאיתא בגמ' בכורות דף י' שמפרש טעמו של ר' שמעון דיש להם חד סימן טהרה ומה"ט עומדות יותר לאכילה וכמ"ש בתפא"י.

וא"כ יש סמוכין למש"כ ידידי דר. בטיש דמה שהם חוזרים ואוכלים מה שמוציאים זה בכלל מעלה גרה וכמו שהאריך.

הנני מברך מע"כ על מה שטרח לישב המקובל אצלנו ואם מע"כ רוצה לצרף ולעיין במש"כ הרשות נתונה לו.

הנני בעה"ח כ"ה כסלו תשע"ב לפ"ק פה טאראנטא

שלמה אליהו מילר

Note: a downloadable file of the original letter is available at:
<http://kollel.com/sites/default/files/RSM-Shafan-Haskama.pdf>

ארי' מלכיאל קוטלר
בית מדרש גבוה
לייקוואוד, נ. דו.

[illegible]

**Letter of approbation from HaRav Aaron M.
Schechter שליט"א**
Rosh Hayeshiva of "Mesivta Yeshiva Rabbi Chaim Berlin"

Rabbi Aaron M. Schechter

אהרן משה שכטר

בע"ה

י"ג כסלו תשע"ג

ראיתי ספרם היקר של דר. יצחק בעטעש גר"ו ודר. עובדיה מייא גר"ו אודות "השפן והארנבת".

יקר הספר בתוכנו, בחידושו הישר שחידש להאיר בהבנת עיקר גדר ופירושו "מעלה גרה" ולאורו ההבחנה כי טבע המיוחד של "השפן והארנבת" מתאים מאוד להחזאר "מעלה גרה". יענינו המשכילים ויתענגו.

ויקר הספר עוד יותר בהגיעו והעמל שהשקיעו בו מחברים.

זכיתי למגוש ר' יצחק בעטעש לפני כמה שנים, ולאחרונה עוד הפעם. נתרשמתי מהענוה שטעמתי בו, והעולה מתוך הספר - ענוה מצד אחד וגבורת הרוח מצד השני. - האמת היא גר לרגלו ועליה אינו מוכן לוותר. ויראת ה' וכבודו ית' הם המניעים הגדולים המוליכים אותו בלי הרף לדרוש האמת. לחקור בכל החקירות ובכל הדרישות ובכל הבדיקות בכל מכמני התורה, מקרא, מדרשי חז"ל, ומפרישיהם הענקים מראשוני הראשונים עד האחרונים הגדולים, ולהבדיל בכל פרטי הידיעות והמחקרים בידיעות הטבע. וכל זה במסירות יתירה להרבה יותר מעשרים שנים.

מאריך אנו בדברים אלו כי בנפשי ובלבבי מרגיש אבי כי רק מגיעתו המרובה זכה ומצא חלקו, ורק מיראתו הקודמת זכה בסייעתא דשמיא להחכמה המאיר לנו ביאורה של פרשת התורה הנ"ל ובעוד ענינים שזכה להאיר בספרו.

ברוך ה' אשר בחר בנו ונתן לנו את תורתו, ומתוכנו עומדים שומרים עליה בכל דור ודור לפי צורך הדור.

אשר

Letter of approbation from HaRav Yaakov M. Segal

שליט"א

Rosh Hayeshiva of "Yeshiva Birkat Yosef"

בס"ד

מוצש"ק פרי עקב ע"ג

ליקירי הדגול, ידיד ה' ועמו, דיתיב בתווי דלבאי, הרב **יצחק בטיש**
שליט"א, שלום וברכה!
אחדשה"ט בהוקרה ואהבה לו ולרבו הגר"י יגן שליט"א,

נתעכבתי מלכתוב לכב' על התרגשותי הגדולה לקרוא את ספרו החדש על
זיהוי שפן התורה, בגלל עיכובים שונים, ונקפני לבי בזכרי הגמ' ברכ' ו'
ע"ב: מאי כרום זלות לבני אדם, אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של
עולם ובני אדם מזלזלין בהן...

ונאה לדרוש על ספר זה את הנדרש בילק"ש רות ב' תר"ד:

"אילו היה יודע **ראובן** שהכתוב מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם,
בכתפו היה מטעינו ומוליכו אצל אביו,

אילו היה יודע **אהרן** שהכתוב מכתבו וראך ושמח בלבו, בתופים ובמחולות
היה יוצא,

אילו היה יודע **בועז** שהכתוב מכתבו ויצבט לה קלי, עגלים פטומות היה
מאכילה,

רבי כהן ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי יהושע בן לוי לשעבר אדם עושה
מצוה נביא כותבה, **ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה, אליהו ומלך**
המשיח והקב"ה חותם על ידיהם שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו
ויקשב ה' וישמע ויכתב!"

וכוונת המדרש שאין אנו יודעים את ערך מעשינו הטובים העושים מהפכה
שלמה בשמים!!

ואם על העושים כך נאמר, כ"ש שאר אנשי עולם, שאם היו יודעים על אותו
ספר קטן וצנוע עם כריכה ירוקה ותמונה של ארנבון ושם סטריילי:
"החידה של השפן המקראי" - את גודל המהפכה שעשה ועושה הספר
בשמים ממעל ובארץ מתחת, היו ודאי עושים חג שבעת ימים עם תזמורת

וסעודת מלכות – בהתקיים חלק מהתחינה: "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו!" והיו כורכים הספר בכריכה של זהב ומשימים בכל בית יהודי במזרחו של ארון הספרים יחד עם הכוזרי ואמונות ודעות של הרס"ג! ומורנו הגר"י יגן שליט"א מנהגו לדבר בהתלהבות וב"פאתוס" על הישגי בית מדרשו- הוא ותלמידיו המסורים, ולפעמים השומע חושב אולי הוא שליט"א מגזים מרוב חביבותו לתלמידיו, אך הפעם כמה שידבר בשבח המפעל שעשיתם – עדיין מעט הוא לעומת התוצאות הכל כך מרגשות, המרבה כבוד התורה באופן כל כך נעלה, ממש בגדר "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון"- כמה חרופים חרפו עקבות משיחך, כמאתיים שנה, עם סוג טענות מעין אלו המובאים בספר, עד שבורא עולם האיר עיני אהוביו שאכפת להם באמת לחשוף את האמת המאירה ולגלותו לעולם ומלואו!!

שהנה שנים רבות עמל כב' עם רעו הרב עובדיה מאיה ורבו הדגול- להרבות כבוד ה' ותורתו, ולא כל אדם זוכה לס"ד מופלגת כזו לגלות סתומות מתורת ה', וזיכה זאת הקב"ה על ידו, בגלל המסירות והכוונה הטהורה והתפילות, לארבעה דברים עצומים:

א. ענין ראשון: **להאיר כמה סוגיות עלומות** בתורתנו הקדושה בבחינת "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", דהיינו: התורה תמימה וברה, כולה יפה אין בה ח"ו מום ומתום, אלא צריך זכות לסלק סתימת העין לראות את האמת הנוקבת של התורה! להבהיר כמה וכמה סוגיות עלומות:

1. מהו השפן של התורה – הארנבון ולא שפן הסלעים.
2. מהי "העלאת הגרה" המורחבת של התורה לגבי החיות הטמאות.
3. מדוע שאר החיות שלא מוזכרות בתורה אינן נחשבות מעלות גרה או מפריסות פרסה.
4. התורה ידעה על כל סוגי החיות בעולם, גם הלא מצויות בא"י, כשפן [=ארנבון], וגירפה [=זמר!].
5. הגילוי שכל עשרות אלפי הדגים – חל עליהם כלל חז"ל שכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר! וכמה דגים שהקשו עליהם- עד שהיו פוסקים שדחקו שאולי כלל חז"ל אינו קבוע- נמצאו כולם עומדים בכללי חז"ל!

שה"מונופטרס קוצ'יה" התגלה שיש לו סנפיר אחד, ובצעירותו שנים גדולים, ועוד סוברים שקשקשיו דבוקים בחזקה לגופו ולא נראים וע"פ הלכה אינם קשקשים. וה"שטינקוס מרינס" ששאלו עליו הקדמונים- התגלה כלטאה דמוית דג החיה בחול...

6. הכינה הפאראזיטית נתגלתה כהכי שונה בחיותה מהאיל עם החיות העצמית, ועל כן נקראת שלא פרה ורבה כדרך הברואים האחרים. ובמכתבי ההסכמה הרבים הודו כמה ת"ח שלא היתה ברורה להם סוגיא זו של שפן, וחלק הודו שטעו בה ממש, עד שכבודו הבהירה! ועוד: כמה נושאים כבר כמה מאות שנים מתלבטים בהם, כדג השטינקוס מרינס, עד שבחקירתכם המסורה גיליתם את המציאות כפי שהיא, התואמת את כללי חז"ל.

ובפשטות כל מה שהקב"ה נתן בינה לאנשים לפתח "אינטרנט" וכדומה המלאים רפש וטומאה- הוא בשביל ה"זה לעומת זה עשה האלקים" - להוציא יקר מזולל בצורה זו של חיפוש אמת התורה במציאות הטבעית עם המון פרטיה.

ב. ענין שני: להשיב משנאי ה' הלוחמים בתורה והמפיעים כפירה בתורה על סמך ה"מציאות". שרואה עכשיו כל עם הארץ בישראל ובעולם שהמציאות היא בדיוק כפי שנאמר בתנ"ך ובחז"ל, וגם ענייני ה"מדע" של חז"ל נאמרו ברוח הקודש, כפי שכב' אסף בקונטרס בפני עצמו. וענין העלאת הגרה של השפן והארנבת היה בראש טענות הפוקרים נגד התורה, והריגת הכינה היתה בראש טענות הפוקרים נגד חז"ל. ודווקא המה בפקרותם הביאו לבסוף למסקנות הנפלאות שלכם! רצו לקלל ונמצאו מברכים, וכפרעה שחפש להרוג את משה ולבסוף גידלו בביתו- גדר ה' ילעג למו! והא קידוש ש"ש נפלא ביותר!

ג. ענין שלישי: הסעיף הקודם הוא בנין אב לכל סוגיות הכפירה בתורה, "שאם ריק הוא – מכס הוא!" שאם ישנן שאלות- צריך להעמיק בדברי התורה ובחז"ל למצוא הפתרון, וכדברי הרמ" בהקד' פירוש המשניות. ואי אפשר להגזים בחשיבות כל המפעל הנחרץ הזה, כי כמה שנשבחנו - ומהני לחזקים באמונה להסיר ה"צ"ע". ולמתחזקים באמונה להסיר מבוכתם.

ולחלשים באמונה להסיר "תירוצם" להתפקרות, כי עתה אדרבה, הוכחה אמיתותם המוחלטת, גם במציאות הפשוטה, של התורה ושל חז"ל!

ד. ענין רביעי: סייע לכם הקב"ה לחשוף תעלומות דווקא בסוגיא זו המוכיחה את **אמיתות תורה משמים**!! כי אם כבודו היה מגלה, למשל, מהו ה"תכלת" של התורה, היה הדבר חשוב מאוד מבחינה הלכתית יותר מה"שפן". אך בגילוי מהו שפן התורה וחיות הכינה וסימני הדגים וכדומה- רבתה האמונה בעם, שזה הדבר הנצרך ביותר בדור עקבתא דמשיחא של "האמת תהא נעדרת", ו"חכמת סופרים תסרח"! וכמה ספר זה שלכם מוסיף תקווה לאור הגדול שבפתח כפסוק שהבאתם בספר, ובו סיים הרמב"ם את ספרו הגדול: "כי מלאה הארץ דעה את ה' - כמים לים מכסים"!

ורק הקב"ה יודע את האכפתיות של כב' מכבוד תורת ה' ית', על העבודה המסורה יומם ולילה לחשוף אמת התורה למען שמו ית', על התפילות ועל הדמעות, על העבודה היסודית בלא לוותר אפילו בפסיק קטן על דבקות כב' במידת האמת, לדחות דברים חשובים ומועילים רק כי אין הם מוכחים במאת האחוזים! ולהילחם מלחמת ה' במשנאיו למרות עדינותו המופלגת וטוב ליבו הייחודי, כמאמר חז"ל על "עדינו העצני - כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, וכשהיה יוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ"!

יהי רצון מלפני אדון כל שיפוצו הלאה מעיינותיכם חוצה, לרוות הצמאים – יחד עם הגוועים רח"ל בצמא הרוחנית בחורב הכפירה של עקבתא דמשיחא, ועיי אוהחה"ק שמות ג' ח' שאנו בשער החמישים של הטומאה רח"ל, ומעיינותיכם כמים קרים על נפש עייפה, ויתקיים על ידכם: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" – עם אור האמת של אחרית הימים בביאת גוא"צ בב"א!

המברך מקרב לב,

אוהבו ומוקירו,

יעקב משה סגל

Letter of approbation from HaRav Ezriel Auerbach שליט"א

בס"ד

Rabbi Ezriel Auerbach

הרב עזריאל אויערבאך

Bayit Vegan, Jerusalem

בית וגן, ירושלים ת"ז

חג שבועות תשע"ה

בס"ד

ע"ד חית השפן האמור בתוה"ק שהוא מעלה גרה ופרסה לא יפרס
ובידוע שרבים נסו לזהות חיה זו וקבעו בדמיונם על סוג חיה מסוים שזה
השפן שנגרם עי"כ ביד המתכחשים לתורה להעלות שאלות וקושיות
וע"ז קם החכם השלם הרב ד"ר יצחק בטיש הי"ו להראות בבירורים
ישרים ואמיתיים את זהות החיה הזו שנקרא שפן שמעלה גרה כראוי
וכבר נוכחו בזה גדולי תורה בארץ ובחו"ל את אמיתות הדבר כפי
קביעותו של החכם הרב הנ"ל ויה"ר שיתרבה כבוד ד' ותורתו הקדושה
האמיתית ויזכה החכם הרב הנ"ל לקדש שם שמים בחכמתו ובידיעותיו
וביראתו הקודמת לחכמתו.

בס"ד

חדש שבט תשע"ה

ע"ד חית השפן האמור בתוה"ק שהוא מעלה גרה ופרסה לא יפרס
ובידוע שרבים נסו לזהות חיה זו וקבעו בדמיונם על סוג חיה מסוים שזה
השפן שנגרם עי"כ ביד המתכחשים לתורה להעלות שאלות וקושיות
וע"ז קם החכם השלם הרב ד"ר יצחק בטיש הי"ו להראות בבירורים
ישרים ואמיתיים את זהות החיה הזו שנקרא שפן שמעלה גרה כראוי
וכבר נוכחו בזה גדולי תורה בארץ ובחו"ל את אמיתות הדבר כפי
קביעותו של החכם הרב הנ"ל ויה"ר שיתרבה כבוד ד' ותורתו הקדושה
האמיתית ויזכה החכם הרב הנ"ל לקדש שם שמים בחכמתו ובידיעותיו
וביראתו הקודמת לחכמתו.

עזריאל אויערבאך

Letter of approbation from HaRav Yehuda Ades
שליט"א
Rosh Hayeshiva of "Yeshivath Kol Yaakov" Yerushalaim

ישיבת קול יעקב

ע"ש הנריי עדס זצוק"ל • YESHIVATH KOL YAAKOV

עמותה מס' 580021806

ומכון להוראת רבנות חסד לאברהם ע"ש המנוח אברהם קצין זצ"ל • RABBINICAL SEMINARY HESSED LE'ABRAHAM

בס"ד כ' אדר תשע"ה

יום ד' לסדר ושמת שם את ארון העדות

בא לפני הרב יצחק בטיש שליט"א ובירדו ספר על חידת זהות השפן המוזכר בתורה ובתלמוד, והציג לפני סיכום מסקנות ספרו, דהיינו שהוא מציע שאכן השפן של התורה הוא מה שהיום נקרא בארץ ארנבון (RABBIT) כמו שתורגם במשך הדורות.

גם הסביר שלאחרונה הרבה ספרים זיהו השפן של התורה עם החיה שהיום נקרא בארץ "שפן סלעים" (HYRAX) שלדברי הרב בטיש לא יתכן בגלל שבע קושיות המפורטות בספרו אשר בלשון אנגלית, אבל מענותיו אלו תורגמו ללשון הקודש בנספח ב' בחיבורו הנמצא אצלי.

גם הראה לי מכתבי הסכמה בספרו, שביניהם נמצאים גם מכתבים של רבנים מומחים למסכת חולין אשר בתחילה הם בעצמם זיהו את השפן שבתורה כה"שפן סלעים" ואחרי שקראו את חיבורו של ד"ר בטיש הודו והסכימו עמו, ובראשם הגאון הגדול והמפורסם מורנו רבי משה שפירא שליט"א הסכים עמו, לכן אף ידי תיכון עמו.

בכל אופן בנספח א' ד"ר בטיש מסביר הנפקא מינא החשובה בעיסוק בויהו הנכון של חיה זו הנזנעת ליסודות תורתנו הקדושה, ע"ש.

כעת נודע לי שבחומש ובגמרות הנפוצות עד מאד של מהדורת ארטסקרול (שוטנשטיין) אשר ידועה היא באמינותה ואשר תרומתה לעולם התורה היא מאד חשובה, זיהו את השפן כהשפן סלעים (HYRAX), ומבלי להיכנס כרגע לכל המשא ומתן בדיון זה, הנני ממליץ לעומדים בראש המערכת לשקול מחדש דבר זה, ועל כל פנים לכתוב סתם "שפן" ולא לתרגם כלל שם השפן המוזכר בתורה ובגמרא כדי לא ליתן פתחון פה למשמיצי תורתנו הקדושה.

בהיותו והדבר ברור שכוונת עבודתכם הקדושה היא להרבות כבוד תורה וכבוד שמים, במוחני שמכאן ואילך תעשו כפי שהגיעו למסקנא גדולי התורה.

בהערכה

ובכל חותמי ברכה

יודי /ס

יהודה עדס

18. ולמשל לענין הקושיא הידועה אם מותר להרוג כינים בשבת דאמרי' בגמ' [שבת ק"ז, ב'] שאינם פרים ורבים, אף שבהיום ה"מדע" שואל קושיות כי כפי הנראה הרי הם אמנם פרים ורבים, אמר מ"ר זצ"ל שיבא יום ויתגלה משהו שלא ידעו אנשי המדע, והיינו שישנו עוד חלק או מרכיב בכינה חוץ מהמהלך של פרי' ורבי' נולאחרונה גילה הדוקטור הנכבד מאד הר"ר יצחק בטיש נ"י ממקסיקו בספרו החדש The Enigma of the Biblical Shafan, שדברי חז"ל נראמו גם מהשקפת המדע, ומ"ר זצ"ל שיבא אותו ואת עבודתו בהפלגה יתירה.

Regarding the approbation of HaRav Moshe Shapira zz"l mentioned on this letter, see above an additional testimony in the book Afike Maim on Yamim Noraim (new edition) p. 36, by his close student Rav Reuven Schmeltzer shlit"a.

Letter of approbation from HaRav Yaakov Perlow

שליט"א

Novominsker Rebbe, Rosh Agudath Israel of America

(718) 436-1133

RABBI YAAKOV PERLOW
1644 - 48TH STREET
BROOKLYN, NY 11204

יעקב פרלוב
קהל עדת יעקב נאומינסק
ישיבת נאומינסק - קול יהודה
ברוקלין, נ.י.

בס"ד י"א א' כ"ה אדר ב' תש"ל

האמת והאמת בימינו לא היה דוגמה והנהגה אחרת
דבר, ולמקום שיש בו חסד ורחמים וחסד ורחמים
ולחם לבן אורח וחסד ורחמים וחסד ורחמים
דבר קטן וחסד ורחמים וחסד ורחמים וחסד ורחמים
הגאון והחסד והחסד והחסד והחסד והחסד
האמת והחסד והחסד והחסד והחסד והחסד
ואלו הם חסד ורחמים וחסד ורחמים וחסד ורחמים
ועוד ועוד ועוד ועוד ועוד ועוד ועוד ועוד

Letter of approbation from HaRav Usher Z. Waiss שליט"א
Rosh Hayeshiva of “Yeshivath Darke Torah” Yerushalaim

כגן 8

פּעיה"ק ירושלים ת"ו

$$S^i \quad | \cdot |$$

27

^ה | ראית את המורה על הדפוס / וראו גם הקצרות של ארבע יתר' וסל' יתר' זכ' בן שני עשר היום | 1747.

מספר ספרה הא' ת"ה תשס"ו וי"א תשרי כ"ה
תשרי תשס"ו וי"א תשרי כ"ה

[illegible][illegible]

217

הן ראתיו את סיפרו היקר של אש יקר ונפלא
הרב ד"ר יצחק בטיש הי"ו בעיניו סימני הסתרה
של השמן והארבת בקבועת זוחתם של מינים
אלה.

מחבר ספר זה חינו ת"ח גדול ויאר שמים בתכלית
ובעל ידיעות רבות בסוגיות אלה וספרו זה
מלאכת מחשבת הוא בסוגיא עמומה שמעטים
בקיאים בה.

על אף שאין זמני בידי לעבור על הספר בשלמותו
על המעט שהראיתי בטוחני שיש חידוש רב בספר
זה ובטוחני שלחוקרים בעלי סוגיא שתומה זו
יפיקו תועלת גדולה מספר יקר זה.

יברכתה לחבר המחבר שיזכה תמיד להנגיד תורה
להאדירה שלום שפע ונחת.

Professional approbation letter Dr. Esther van**MediRabbit.com****תחי' Praag**

June 4th, 2012/ Sivan 14, 5772

Over the past years, Dr. Isaac Beteche and I have been in contact in relation to the biology and physiology of rabbits. While our goals were different, the exchange was always enriching, with pertinent questions or remarks. Last year, Dr. Beteche contacted me again, to share the news about his book project “**The Enigma of the Biblical Shafan**” and the request to review the scientific content dealing with rabbits.

I would like to thank Dr. Beteche, for giving me the opportunity to take a part in this unique and interesting project, which combines the deep teachings of the Torah with the current knowledge in rabbit biology, anatomy, morphology and physiology of the digestive system as well as cecotrophy.

It was fascinating for me to collaborate with Dr. Beteche on this topic. Over the past years, I had been involved in several projects that dealt with rabbit medicine and biology. They include making videos on specific themes and a book - “Skin Diseases of Rabbits”, written in collaboration with a veterinarian and a rabbit owner. The experience and knowledge of each was mostly within the domain of veterinary and science community.

The collaboration with Dr. Beteche made me discover a whole different facet of rabbits; the one that is taught by the Torah. I have felt that Dr. Beteche and me shared a very positive supporting rapport, it was constructive, with respect for each other's different opinions, ways of thinking: *religious versus scientific*.

“The enigma of the Biblical shafan” is an original and courageous approach to combine the texts of the Bible with the knowledge gained by rational scientific research in order to research the meaning of the word *“shafan”*. It was exciting to discover that detailed scientific and medical knowledge related to rabbits and hares are found in the Torah.

The approach taken in this book is original, yet relevant and serious. It associates research and modern techniques such as, digital video in order to show some important daily activities usually displayed by rabbits. The scientific information on rabbits and hares provided here has been carefully and extensively verified. To the best of my knowledge, it is accurate.

It has been a pleasure to collaborate with Dr. I. Beteck and I wish him well. May his book become a great success, and contribute to a better peaceful understanding of the nature surrounding us.

Dr. Esther van Praag, *Ph.D.* *
www.medirabbit.com
 Vernier, Switzerland

** After getting a M.Sc. in biology from the Rijksuniversity of Leiden (the Netherlands), I obtained a doctorate degree from the Hebrew University of Jerusalem (Faculty of Agriculture, Food and Environment - Israel), in 1996, with research on plant carbohydrate metabolism, and 3-D computer protein modeling in a joint-project with the Weizmann Institute of Sciences. It was followed by 2 postdocs, at the Dept. of Microbiology, University of Zurich (Switzerland), and later at the Dept. of Child Pathology, University Hospital of Zurich (Switzerland). During my studies, I always lived with one or more rabbits. Since veterinary knowledge of rabbits was not satisfactory, I started to research this topic and I am mostly autodidact in the field of rabbit biology and medicine. A new fascinating world opened to me, which led to the creation of an educational, non-lucrative website MediRabbit.com in 2003, with several international collaborations. I published a veterinary medicine book about “Skin Diseases of Rabbits”, with Dr. Amir Maurer (veterinarian in Holon, Israel) and Ms. Tal Saarony (rabbit owner, USA) in 2010, and a booklet on “Transport, Restraint and Manipulation of Rabbits” with the same authors in 2011. I have also given courses to Swiss veterinarians on these topics.*